

**NALEVING LEEFTIJDSGRENS BIJ DE
VERKOOP VAN ALCOHOL IN DE REGIO
NOORD-HOLLAND NOORD 2019**

NALEVING LEEFTIJDSGRENS BIJ DE VERKOOP VAN ALCOHOL IN DE REGIO NOORD-HOLLAND NOORD 2019

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR ALCOHOLBELEID STAP

Postbus 9769
3506 GT Utrecht

Contactpersoon: Ir. Wim van Dalen
Telefoon: 030 - 6565041
E-mail: info@stap.nl

IN OPDRACHT VAN DE REGIO NOORD-HOLLAND NOORD

Contactpersoon: Sabina Post
Beleidsmedewerker In Control of Alcohol & Drugs GGD Hollands Noorden

Telefoon: 088 0125540
E-mail: spost@ggdhn.nl

8 januari 2020

SAMENVATTING

Om te toetsen in hoeverre alcoholverstrekkers zich aan de wettelijke leeftijdsgrens van 18 jaar voor de verkoop van alcohol houden, heeft het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid STAP in het najaar van 2019 in Noord-Holland Noord een nalevingsonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek is een herhaalmeting van de eerdere onderzoeken die STAP en de Universiteit Twente in de regio hebben uitgevoerd.

In vier weekenden in het najaar van 2019 hebben diverse onderzoeksteams elk bestaande uit een 17- jarige en een 18-jarige mysteryshopper (1 jongen en 1 meisje), in totaal 903 verkooppunten bezocht. In totaal is er 700 keer een geldige poging gedaan om alcohol te kopen. Hierbij hebben de jongeren gewerkt volgens een beproefd en vooraf geoefend onderzoeksprotocol.

Het gemiddelde nalevingspercentage in de regio Noord-Holland Noord bedroeg 55,6%. Met het nalevingspercentage wordt bedoeld bij hoeveel procent van het aantal verkooppunten tijdens het onderzoek geen alcohol is verkocht aan de minderjarige mysteryshopper.

De mate van naleving van de wettelijke grens van 18 jaar was het hoogste in sportkantines (75,4%), gevolgd door horeca (60,0%), slijterijen (58,9%), supermarkten (52,6%) en cafetaria's (37,8%).

In totaal heeft 67% van de verkopers een interventie toegepast. Een interventie kan zijn: het vragen naar alleen een identiteitsbewijs, naar alleen de leeftijd of het vragen naar zowel een identiteitsbewijs als de leeftijd.

Concluderend kunnen we stellen dat de naleving van de leeftijdsgrens van 18 jaar, zoals deze wordt voorgeschreven in de Drank- en Horecawet (artikel 20), beter wordt nageleefd dan in de voorgaande jaren (55,6% in 2019 t.o.v. 44,6% in 2017). Er valt echter nog voldoende resultaat te boeken. Alcohol is thans in de regio nog steeds te gemakkelijk verkrijgbaar voor jongeren onder de 18 jaar.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	4
1.1 DRANK- EN HORECAWET.....	5
1.2 ALCOHOLBELEID REGIO NOORD-HOLLAND NOORD	6
2. ONDERZOEKSVRAGEN	8
3. METHODE	9
3.1 MYSTERYSHOPPERS	9
3.2 STEEKPROEF.....	10
3.3 DATAVERZAMELING.....	10
4. RESULTATEN	12
4.1 NALEVINGSPERCENTAGE REGIO NOORD-HOLLAND NOORD.....	12
4.2 NALEVINGSPERCENTAGE PER TYPE VERKOOPPUNT.....	13
4.3 NALEVINGSPERCENTAGE PER GEMEENTE EN SUBREGIO	14
4.4 TOEGEPASTE INTERVENTIES	15
4.5 VERGELIJKING VAN DE NALEVING IN REGIO NOORD-HOLLAND NOORD MET DE CIJFERS UIT ONDERZOEKEN UIT 2013, 2015 en 2017.....	16
4.5 VERGELIJKING VAN DE NALEVING IN REGIO NOORD-HOLLAND NOORD MET DE LANDELIJK CIJFERS	19
5. CONCLUSIES	21
5.1 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	21
5.2 AANBEVELINGEN.....	24

1. INLEIDING

Om de verkrijgbaarheid van alcohol in de regio Noord-Holland Noord vast te stellen, heeft de regio door het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid STAP een nalevingsonderzoek laten uitvoeren in het najaar van 2019. Tijdens het onderzoek is de naleving van de huidige leeftijdsgrens van 18 jaar voor de verkoop van alcohol onderzocht met 17-jarige mysteryshoppers, die vergezeld werden door 18-jarige mysteryshoppers.

In 2013, 2015 en in 2017 hebben er in Noord-Holland Noord eveneens nalevingsonderzoeken plaatsgevonden naar de leeftijdsgrens van 16 jaar en 18 jaar. Het huidige onderzoek vormt de derde meting van de huidige leeftijdsgrens van 18 jaar (die in 2014 is ingevoerd). Tijdens dit onderzoek zijn 903 verkooppunten bezocht waarvan er bij 700 verkooppunten een aankoop poging heeft plaatsgevonden, hetgeen een representatief beeld geeft van de naleving in de regio Noord-Holland Noord.

In deze inleiding wordt ingegaan op de achterliggende wetgeving: de Drank- en Horecawet en het alcoholbeleid van de regio Noord-Holland Noord. In hoofdstuk 2 worden de onderzoeksvragen en in hoofdstuk 3 de methode van het mysteryshoppen beschreven. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de resultaten en de vergelijking van deze resultaten met de eerder uitgevoerde nalevingsonderzoeken. Het rapport sluit af met conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 5.

1.1 DRANK- EN HORECAWET

De leeftijdsgrens voor het verstrekken van alcohol is vastgelegd in de Drank- en Horecawet:

'Het is verboden bedrijfsmatig of anders dan om niet alcoholhoudende drank te verstrekken aan een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Onder verstrekken als bedoeld in de eerste volzin wordt eveneens begrepen het verstrekken van alcoholhoudende drank aan een persoon van wie is vastgesteld dat deze de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, welke drank echter kennelijk bestemd is voor een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt' (DHW; artikel 20, lid 1).

In de wet is ook de bepaling opgenomen dat de verkoper van alcoholhoudende drank verplicht is te vragen naar een geldig leeftijdsdocument als niet 'onmiskenbaar' duidelijk is dat de koper oud genoeg is. De meeste verkooppunten hanteren hierbij een referentieleeftijd van 25 jaar (zie campagne "ID tonen in supermarkt tot 25 jaar"). Bij gebrek aan een geldig leeftijdsdocument, mag er geen alcohol aan jongeren verkocht worden. Om het huidige nalevingsniveau van de leeftijdsgrenzen bij verschillende typen verkooppunten in de regio Noord-Holland Noord te kunnen vaststellen, is de mysteryshop methode toegepast.

1.2 ALCOHOLBELEID REGIO NOORD-HOLLAND NOORD

Om het huidige nalevingsniveau van de leeftijdsgrenzen bij verschillende type verkooppunten te kunnen vaststellen, is in de regio Noord-Holland Noord opnieuw een nalevingsonderzoek uitgevoerd. Het laten uitvoeren van nalevingsonderzoeken is onderdeel van het regionale programma 'In Control of Alcohol & Drugs'

In Control of Alcohol & Drugs

Sinds 2013 zet het programma 'In Control of Alcohol & Drugs' zich in om het alcohol en drugsgebruik onder minderjarigen en jongvolwassenen terug te dringen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een integrale aanpak waarbij preventie, handhaving en communicatie samenkomen. De integrale aanpak zet onder andere in op;

- Het vergroten van de bewustwording over de risico's en gevolgen van alcoholgebruik door jongeren. Hierbij wordt niet alleen aandacht besteed aan de jongeren zelf, maar ook aan de ouders en alcoholaanbieders.
- Het terugdringen van de beschikbaarheid van alcohol voor minderjarigen door in te zetten op toezicht en handhaving van de regels uit de Drank- en Horecawet.

Dit doet het project niet alleen maar met een groot aantal ketenpartners binnen de regio.

Samenwerken

Er wordt intensief samengewerkt tussen de gemeenten uit Noord-Holland Noord, Veiligheidsregio NHN, politie, welzijnsinstellingen (jongerenwerk), schoolbesturen, sportverenigingen, Brijder Jeugd, GGZ Noord-Holland Noord en GGD Hollands Noorden om het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de

hele regio te voorkomen. Door die samenwerking is er eenduidigheid in de alcoholboodschap. Een voordeel van deze samenwerking is dat interventies gericht ingezet kunnen worden. Naast acties gericht op scholen en ouders, gaat het om sportverenigingen, uitgaansgelegenheden en evenementen.

Sinds 2014 zijn de gemeenten zelf verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van de Drank- en Horecawet. De gemeenten geven ieder op hun eigen manier invulling aan de handhaving van de regels uit de Drank- en Horecawet. In de regio is er veel inzet gepleegd op zowel de handhaving als preventie. Lokaal zijn er verschillen tussen de typen inzet en interventies op basis van behoefte en nadruk. Om tot meer uniformiteit te komen op het gebied van toezicht en handhaving, is er gewerkt aan een regionaal preventie en handhavingsplan.

Lange adem

Jongeren, ouders en alcoholverstrekkers bewust maken van de risico's vergt een lange adem. We zien dat het alcoholgebruik onder minderjarigen afneemt en dat jongeren later beginnen met het drinken van alcohol. Jongeren die drinken, drinken echter dikwijls veel alcohol per gelegenheid (binge-drinken). Helaas belanden er daardoor nog steeds veel jongeren op de alcoholpoli's van de ziekenhuizen in Noord-Holland Noord. Ook de tolerantie van ouders ten aanzien van het alcoholgebruik door hun kinderen is nog steeds hoog, alhoewel er wel sprake is van daling, blijkt uit de [Jongvolwassenenmonitor 2019](#). De rol van ouders dient daarom nog centraler te worden gesteld in de aanpak. Maar ook de rol van alcoholverstrekkers blijft cruciaal. Nog steeds komen jongeren te gemakkelijk aan alcohol, ondanks extra inspanningen van de overheid in het kader van het Preventieakkoord van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Dit betekent o.a. dat de NIX18 campagne de komende jaren zal worden voortgezet.

2. ONDERZOEKSVRAGEN

Het onderzoek richt zich op de naleving van de wettelijke nalevingsgrens van 18 jaar voor de verkoop van alcoholhoudende dranken in de regio Noord-Holland Noord. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn er verschillende deelvragen opgesteld, die hieronder staan weergegeven.

Hoofdvraag

Welke alcoholverkooppunten in de regio Noord-Holland Noord houden zich aan de wettelijke leeftijdsgrens van 18 jaar voor de verkoop van alcoholhoudende drank aan jongeren? (DHW, artikel 20, lid 1 en 3)

Deelvragen

Wat is het gemiddelde nalevingspercentage in de regio Noord-Holland Noord?

Wat is het gemiddelde nalevingspercentage per gemeente in de regio Noord-Holland Noord?

Wat is het gemiddelde nalevingspercentage per sub-regio in de regio Noord-Holland Noord?

Wat is het gemiddelde nalevingspercentage per type verkooppunt (supermarkten, slijterijen, cafetaria's, horeca en sportkantines) in de regio?

Welke interventies (vragen naar leeftijd en/of naar ID) plegen verkopers van alcohol?

In welke mate resulteren de interventies (vragen naar leeftijd en/of ID) in een correcte naleving?

Hoe verhoudt zich het geconstateerde nalevingspercentage in 2019 in de regio Noord-Holland Noord ten opzichte van de meest recente landelijke nalevingscijfers?

Hoe verhoudt zich het geconstateerde nalevingspercentage in 2019 in de regio Noord-Holland Noord ten opzichte van de eerdere nalevingsonderzoeken in Noord-Holland Noord (onderzoeken 2010/2011, 2013, 2015 en 2017)?

3. METHODE

Er is gebruik gemaakt van een mysteryshop onderzoek. Hierbij wordt een bedrijf of instelling bezocht door een persoon die zich voordoeet als klant, zonder dat het personeel van het bedrijf of de instelling op de hoogte is van het feit dat er een onderzoek wordt uitgevoerd en op de hoogte is van de onderzoeksdoelstelling.

Om de naleving van de leeftijdsgrens bij de verkoop van alcoholhoudende dranken vast te kunnen stellen, zijn speciaal daartoe opgeleide mysteryshoppers ingezet, een team bestaande uit een 17- en een 18-jarige mysteryshopper. De mysteryshoppers volgen een vooraf geoefend aankoopprotocol en proberen alcoholhoudende drank te kopen. Het oefenen bestaat uit een rollenspel waarin de uiteenlopende mogelijke interacties met verkopers worden nagespeeld. Verkopers weten niet dat ze te maken hebben met mysteryshoppers en zij handelen dus zoals zij bij vergelijkbare klanten ook zouden doen.

Het onderzoeksprotocol om de naleving van de leeftijdsgrens te toetsen is deels wetenschappelijk gevalideerd (getest op betrouwbaarheid) en reeds toegepast bij vele aankoop pogingen. De onderzoekers hebben een groot aantal wetenschappelijke publicaties over dit mysteryshop onderzoek op hun naam staan. De Universiteit Twente heeft ook het eerste landelijke mysteryshop onderzoek (in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in 2011) ontwikkeld en uitgevoerd.

3.1 MYSTERYSHOPPERS

De mysteryshoppers zijn geworven via scholen in de regio en daarna volgde een selectie door het onderzoeksteam. Alle mysteryshoppers waren 'typische' 17- en 18-jarigen (qua uiterlijk, bouw en voorkomen). Alle mysteryshoppers hadden schriftelijke toestemming van hun ouder(s)/verzorger(s) en ontvingen een onkostenvergoeding voor hun deelname.

3.2 STEEKPROEF

De regio heeft verzocht om een onderzoek uit te voeren waarbij 750 verkooppunten eenmaal bezocht worden. Het betreft vijf verschillende typen verkooppunten. De gemeenten hebben lijsten aangeleverd met verkooppunten van horecagelegenheden, sportkantines, supermarkten, slijterijen en cafetaria's, waarbij alleen verkooppunten die populair zijn bij jongeren (dus relevant om te meten en bovendien geschikt om minderjarigen naar toe te sturen) zijn geselecteerd. Uit de selectie van de gemeenten heeft het onderzoeksteam vervolgens een definitieve steekproef getrokken op basis van ligging en openingstijden.

3.3 DATAVERZAMELING

Bij alle verkooppunten is geprobeerd alcohol aan te schaffen volgens het vooraf getrainde protocol. Alle verkooppunten zijn bezocht door een team van mysteryshoppers, bestaande uit één 17-jarige en één 18-jarige jongere. Het bezoek vond plaats onder begeleiding van ervaren onderzoekers van de Universiteit Twente. Tijdens de aankoop pogingen waren deze begeleiders niet zichtbaar voor de verkopers.

In de supermarkten, slijterijen en cafetaria's heeft de 17-jarige bier gepakt en heeft geprobeerd af te rekenen. Het bier werd binnen overgedragen aan de 18-jarige na een eventuele aankoop. In de horeca en sportkantines heeft de 17-jarige twee biertjes besteld en geprobeerd af te rekenen. De 18-jarige heeft vervolgens de biertjes meegenomen. Op deze manier handelen de mysteryshoppers binnen de wettelijke kaders met betrekking tot het in bezit hebben van alcohol.

In de (mogelijke) interactie met de verkoper hebben de jongeren hun echte identiteitskaart laten zien indien daar om gevraagd werd. Ze hebben beiden aangegeven dat ze 18 jaar waren indien daar om gevraagd werd. Ook hebben ze aangegeven dat ze de drank zelf zouden opdrinken indien daar om gevraagd werd.

Na elk bezoek zijn de bevindingen genoteerd op een digitale checklist. Omstandigheden die in kaart werden gebracht zijn o.m. het type verkooppunt, de aanwezigheid van systemen en hulpmiddelen, de drukte in het verkooppunt, het geslacht van de verkoper, de ingeschatte leeftijd van de verkoper, of de leeftijd werd vastgesteld aan de hand van een identiteitsbewijs en de overige feiten rondom de aankoopoging zelf (dag, tijdstip, naleving en soort product).

Na het onderzoek kregen de mysteryshoppers een debriefing waarin de onderzoekservaringen zijn uitgewisseld en waarbij o.m. de gezondheidsrisico's van alcoholgebruik zijn besproken. Bij het huidige onderzoek zijn er geen opvallende zaken te melden op dit punt.

4. RESULTATEN

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de resultaten van het onderzoek. Allereerst zal een algemeen overzicht gegeven worden van de regio Noord-Holland Noord, waarna er een uitsplitsing wordt gemaakt per type verkooppunt, per gemeente en per regio. Verder zal worden ingegaan op de verschillende soorten interventies die door de verkooppunten werden toegepast.

4.1 NALEVINGSPERCENTAGE REGIO NOORD-HOLLAND NOORD

In totaal zijn in de regio Noord-Holland Noord 903 verkooppunten bezocht die alcohol in het assortiment zouden hebben. In totaal bleek bij 700 punten een geldige aankoop mogelijk te zijn. Redenen dat er geen aankoop mogelijk was: het verkooppunt bleek niet meer te bestaan, was (tijdelijk) gesloten of er werd een besloten feest gegeven¹. In een aantal situaties bleek er sprake van actief schenktijdenbeleid bij een sportkantine (meestal tijdens jeugdwedstrijden) zodat er geen aankoop van alcohol mogelijk was².

Van deze 700 pogingen is 389 keer geen alcohol verkocht en 311 keer wel alcohol verkocht, wat neerkomt op een gemiddelde naleving van 55,6%.

Tabel 1: *Nalevingspercentage regio Noord-Holland Noord*

Aantal bezoeken	Aantal aankoop pogingen	Aantal keer correcte naleving	Nalevingspercentage
903	700	389	55,6%

¹ Er is precies bijgehouden wat de reden was dat er geen poging gedaan kon worden en hoe dit is gekomen. Ruim 100 keer is er door de diverse gemeenten verkeerde informatie aangeleverd waardoor het onderzoeksteam geen poging kon doen

² Op verzoek van de Klankbordgroep zijn er geen aankoop pogingen gedaan tijdens schenktijdenbeleid

4.2 NALEVINGSPERCENTAGE PER TYPE VERKOOPPUNT

De mate van naleving van de wettelijke grens van 18 jaar was het hoogste in sportkantines (75,4%), gevolgd door horeca (60,0%), slijterijen (58,9%), supermarkten (52,6%) en cafetaria's (37,8%) (Tabel 2).

Tabel 2: *Aantal aankoopogingen, correcte naleving en het nalevingspercentage per type verkooppunt*

Type verkooppunt	Aantal aankoopogingen	Aantal keer correcte naleving	Nalevingspercentage
Supermarkten	175	92	52,6%
Slijterijen	90	53	58,9%
Cafetaria's	119	45	37,8%
Horeca	255	153	60,0%
Sportkantines	61	46	75,4%
Totaal	700	389	55,6%

4.3 NALEVINGSPERCENTAGE PER GEMEENTE EN SUBREGIO

In Tabel 3 staat het aantal aankoopogingen, het aantal keer correcte naleving en het nalevingspercentage per gemeente en sub-regio in de regio Noord-Holland Noord.

Tabel 3: Aantal aankoopogingen, correcte naleving en het nalevingspercentage per gemeente en sub-regio

Gemeente / sub-regio	Aantal aankoopogingen	Aantal keer correcte naleving	Nalevingspercentage
Alkmaar	108	74	68,5%
BUCH: Bergen	33	19	59,4%
BUCH: Uitgeest	-	-	-
BUCH: Castricum	41	17	41,5%
BUCH: Heiloo	26	20	76,9%
Den Helder	59	34	57,6%
Heerhugowaard	58	29	50,0%
Hollands Kroon	51	20	39,2%
Hoorn	81	51	63,0%
Koggenland	22	14	63,6%
Langedijk	32	21	65,6%
Medemblik	48	28	58,3%
Opmeer	13	6	46,2%
SED: Stede Broec	23	9	39,1%
SED: Enkhuizen	22	2	9,1%
SED: Drechterland	18	9	50,0%
Schagen	50	26	52,0%
Texel ³	17	10	58,8%
Regio Alkmaar	297	180	60,6%
Kop van Noord-Holland	176	90	51,1%
West-Friesland	227	119	52,4%
Totaal	700	389	55,6%

³ Op verzoek heeft er op Texel nog een extra ronde bezoeken plaatsgevonden (separaat databestand)

Tabel 4: *Naleving per type verkooppunt, per sub-regio*

Type verkooppunt	Regio Alkmaar	Regio Kop N-H	Regio West-Friesland
Supermarkten	58,0%	46,2%	51,9%
Slijterijen	75,7%	50,0%	44,8%
Cafetaria's	44,7%	25,9%	37,8%
Horeca	60,9%	62,9%	56,4%
Sportkantines	72,4%	72,7%	81,0%
Totaal	60,6%	51,1%	52,4%

4.4 TOEGEPASTE INTERVENTIES

Verschillende interventies kunnen door de verkoper of door een portier aan de deur van een horecagelegenheid worden toegepast om de leeftijd van de koper vast te stellen. Een interventie kan zijn: het vragen naar een identiteitsbewijs, het vragen naar de leeftijd of vragen naar beide. In totaal is er bij 468 van de 700 aankoopgelingen (66,9%) door de verkoper een interventie toegepast (zie Tabel 5). Het vaakst is een interventie toegepast bij slijterijen (77,8%) en sportkantines (75,5%), het minst vaak in cafetaria's (58,5%).

Tabel 5: *Interventies per type verkooppunt*

Type verkooppunt	Aantal aankoopgelingen	Interventies (%)
Supermarkten	175	117 (66,9%)
Slijterijen	90	70 (77,8%)
Cafetaria's	119	70 (58,8%)
Horeca	255	165 (64,7%)
Sportkantines	61	46 (75,5%)
Totaal	700	468 (66,9%)

Tabel 6 laat het effect van interventies zien. Hier is te zien dat het vragen naar ID (al dan niet na eerst leeftijd te hebben gevraagd) het meest effectief is. Het vragen naar ID (en het tonen van het echte ID) resulteert in een naleving van ruim 80%. Alleen vragen naar leeftijd of niets vragen leidt bijna altijd tot verkoop van alcohol aan minderjarigen.

Tabel 6: Het totaal aantal interventies, en de correcte naleving n.a.v. deze interventies

	ID	ID + leeftijd	Leeftijd	Geen interventie	Totaal
Aantal	369 (52,7%)	93 (13,3%)	6 (0,9%)	232 (33,1%)	700 (100%)
Naleving	297	80	1	11	389
%Naleving	80,5%	86,0%	16,7%	4,7%	55,6%

4.5 VERGELIJKING VAN DE NALEVING IN REGIO NOORD-HOLLAND NOORD MET DE CIJFERS UIT ONDERZOEKEN UIT 2013, 2015 en 2017

In Tabel 7 wordt een overzicht weergegeven van de naleving per type verkooppunt binnen het huidige onderzoek, alsmede de drie eerdere onderzoeken.

Tabel 7: Naleving van de wetgeving regio Noord-Holland Noord ten opzichte van onderzoeksresultaten uit 2013, 2015 en 2017

	2013*	2015	2017	2019
Supermarkten	50%	51%	65,5%	52,6%
Slijterijen	22%	45%	65,4%	58,9%
Cafetaria's	15%	20%	27,0%	37,8%
Horeca	19%	25%	34,5%	60,0%
Sportkantines	20%	19%	40,9%	75,4%
Totaal	26%	31%	44,6%	55,6%

* naleving gemeten met 15-jarige mysteryshoppers

Zoals in Tabel 7 ook te zien is, is de naleving in supermarkten en slijterijen gedaald ten opzichte van 2017. In cafetaria's is de naleving gestegen en in de horeca en sportkantines is de naleving in 2019 opmerkelijk veel beter dan in 2017 en voorgaande jaren.

In Tabel 8 wordt een overzicht weergegeven van de interventies per type verkooppunt per onderzoeksjaar. Hier is globaal dezelfde trend waarneembaar als bij de naleving; het vragen naar leeftijd en / of ID-kaart in supermarkten is in 2019 minder gedaan dan in 2017. In slijterijen is het ongeveer hetzelfde en in cafetaria's, horeca en sportkantines is (een poging tot) het vaststellen van de leeftijd juist vaker gebeurd in het laatste jaar.

Tabel 8: *Interventies door verkopers in de regio Noord-Holland Noord ten opzichte van onderzoeksresultaten uit 2013, 2015 en 2017*

	2013*	2015	2017	2019
Supermarkten	70%	62%	85,8%	66,9%
Slijterijen	56%	55%	75,3%	77,8%
Cafetaria's	45%	40%	48,0%	58,8%
Horeca	38%	40%	47,3%	64,7%
Sportkantines	42%	31%	56,1%	75,5%
Totaal	47%	45%	60,1%	66,9%

* Naleving gemeten met 15-jarige mysteryshoppers

In Tabel 9 is de naleving per gemeente en sub-regio in Noord-Holland Noord vermeld. In Regio Alkmaar is de naleving zeer opmerkelijk toegenomen, in Kop van Noord-Holland is de naleving eveneens toegenomen, terwijl in West-Friesland de naleving zelfs licht gedaald is in 2019 t.o.v. 2017.

Tabel 9: Nalevingspercentage per gemeente en sub-regio

Gemeente / sub-regio	2013*	2015	2017	2019
Alkmaar	33%	31%	27,8%	68,5%
BUCH: Bergen	16%	26%	33,3%	59,4%
BUCH: Uitgeest	-	-	-	-
BUCH: Castricum	30%	14%	55,9%	41,5%
BUCH: Heiloo	-	-	36,4%	76,9%
Den Helder	30%	36%	54,5%	57,6%
Heerhugowaard	55%	70%	37,3%	50,0%
Hollands Kroon	24%	18%	38,6%	39,2%
Hoorn	24%	29%	45,7%	63,0%
Koggenland	32%	-	30,4%	63,6%
Langedijk	45%	52%	56,7%	65,6%
Medemblik	20%	29%	62,2%	58,3%
Opmeer	27%	37%	66,7%	46,2%
SED: Stede Broec	17%	30%	78,6%	39,1%
SED: Enkhuizen	5%	30%	81,5%	9,1%
SED: Drechterland	10%	19%	60,0%	50,0%
Schagen	28%	31%	29,8%	52,0%
Texel	26%	32%	54,2%	58,8%
Regio Alkmaar	32%	35%	37,4%	60,6%
Kop van Noord-Holland	24%	30%	43,2%	51,1%
West-Friesland	20%	29%	56,6%	52,4%
Totaal	26%	31%	44,6%	55,6%

* Naleving gemeten met 15-jarige mysteryshoppers

De verschillen in de sub-regio's worden natuurlijk verklaard door de onderliggende verschillen in de gemeenten.

4.5 VERGELIJKING VAN DE NALEVING IN REGIO NOORD-HOLLAND NOORD MET DE LANDELIJK CIJFERS

Met betrekking tot de uiteindelijke naleving blijkt de naleving in Noord-Holland Noord in supermarkten en slijterijen lager dan landelijk. De naleving in cafetaria's is hoger dan landelijk en ronduit opvallend is de zeer hoge naleving in de horeca en in sportkantines in Noord-Holland Noord.

Tabel 10: Naleving van de wetgeving regio Noord-Holland Noord ten opzichte van landelijk¹

	Landelijk 2018 ⁴	Noord-Holland Noord 2019
Supermarkten	69%	52,6%
Slijterijen	73%	58,9%
Cafetaria's	21%	37,8%
Horeca	18%	60,0%
Sportkantines	20%	75,4%
Totaal	38%	55,6%

In Tabel 11 is een vergelijking opgesteld van het landelijk onderzoek met het onderzoek in de regio Noord-Holland Noord, waarbij nagegaan is hoe vaak verkopers naar ID al dan niet in combinatie met leeftijd hebben gevraagd.

Tabel 11: Percentage verkopers uit landelijk onderzoek, die naar ID hebben gevraagd, vergeleken met het percentage uit de regio Noord-Holland Noord (alleen vragen naar leeftijd is uit de percentages gehaald = in lijn met landelijk).

	Landelijk 2018 ¹	Noord-Holland Noord 2019
Supermarkten	33-84%*	67,1%
Slijterijen	48-92%**	77,3%
Cafetaria's	31%	55,9%
Horeca	26%	63,8%
Sportkantines	25%	73,8%

* Ketensupermarkten 84%, zelfstandige supermarkten 33%

** Borrelshops 89%, ketenslijterijen 92%, zelfstandige slijterijen 48%

⁴ Wolters, T. et al (2019). Landelijk onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens bij alcoholverkoop aan minderjarigen in 2018. Nijmegen: Objectief.

Hierbij wordt alleen de vraag naar ID (al dan niet in combinatie met de vraag naar leeftijd) opgenomen. Verkopers in alle typen verkooppunten in de regio Noord-Holland Noord hebben in het najaar van 2019 vaker naar een ID gevraagd dan landelijk (2019). Ook hier springen de sportkantines in de regio Noord-Holland Noord er in positieve zin uit.

5. CONCLUSIES

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksvragen beantwoord en zullen beleidsadviezen worden opgenomen.

5.1 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Naar aanleiding van de resultaten kunnen de volgende antwoorden op de onderzoeksvragen geformuleerd worden.

Wat is het gemiddelde nalevingspercentage in de regio Noord-Holland Noord?

De gemiddelde naleving bij de verkoop van alcoholhoudende drank bedraagt in 2019 in Noord-Holland Noord 55,6%

Wat is het gemiddelde nalevingspercentage per gemeente in de regio Noord-Holland Noord?

De naleving in de meeste gemeenten ligt ergens tussen de 30% en 60%, met een uitschieter naar beneden (9,1%) en naar boven (76,9%).

Wat is het gemiddelde nalevingspercentage per sub-regio in de regio Noord-Holland Noord?

De gemiddelde naleving ligt tussen de 50% en 60% per sub-regio. De verschillen tussen de sub-regio's zijn sinds het onderzoek in 2017 kleiner geworden.

Wat is het gemiddelde nalevingspercentage per type verkooppunt (supermarkten, slijterijen, cafetaria's, horeca en sportkantines) in de regio?

De mate van naleving van de wettelijke grens van 18 jaar was het hoogste in sportkantines (75,4%), gevolgd door horeca (60,0%), slijterijen (58,9%), supermarkten (52,6%) en cafetaria's (37,8%).

Welke interventies (vragen naar leeftijd en/of naar ID) plegen verkopers van alcohol?

In totaal is er bij 468 van de 700 aankoopogingen (66,9%) door de verkoper een interventie toegepast. Het vaakst is een interventie toegepast bij slijterijen (77,8%) en sportkantines (75,5%), gevolgd door supermarkten (66,9%), horeca (64,7%) en het minst in cafetaria's (58,5%).

In welke mate resulteren de interventies (vragen naar leeftijd en/of ID) in een correcte naleving?

Het vragen naar ID-kaart leidt in ongeveer 80% van de gevallen tot correcte naleving en het vragen naar leeftijd en vervolgens naar ID-kaart resulteert zelfs in 85% van de gevallen tot naleving. Vragen naar alleen leeftijd of niets vragen is niet effectief. Het is interessant dat het eerst vragen naar leeftijd (waarop de mysteryshoppers een incorrecte leeftijd noemde) waarna alsnog naar ID-kaart is gevraagd, geleid heeft tot een dergelijk hoge naleving.

Hoe verhoudt zich het geconstateerde nalevingspercentage in 2019 in de regio Noord-Holland Noord ten opzichte van de meest recente landelijke nalevingscijfers?

Met betrekking tot de uiteindelijke naleving blijkt de naleving in Noord-Holland Noord in supermarkten en slijterijen lager dan landelijk. De naleving in

cafetaria's is hoger dan landelijk en ronduit opvallend is de hoge naleving in de horeca en in sportkantines in Noord-Holland Noord.

Hoe verhoudt zich het geconstateerde nalevingspercentage in 2019 in de regio Noord-Holland Noord ten opzichte van de eerdere nalevingsonderzoeken in Noord-Holland Noord (onderzoeken 2010/2011, 2013, 2015 en 2017)?

De naleving in supermarkten en slijterijen is gedaald ten opzichte van 2017. Dat is opvallend. In cafetaria's is de naleving gestegen en in de horeca en in sportkantines is de naleving in 2019 veel beter dan in 2017 en voorgaande jaren.

5.2 AANBEVELINGEN

Naar aanleiding van de uitkomsten van het huidige onderzoek hebben de onderzoekers een aantal aanbevelingen geformuleerd voor de regio, de betrokken gemeenten en alle betrokken partijen die verbonden zijn aan In Control of Alcohol en Drugs.

1. Het is aanbevelingswaardig te onderzoeken of de verschillen in de nalevingspercentages in de diverse gemeenten te verklaren zijn. Zijn er opvallende verschillen in de inzet van menskracht, worden in sommige gemeenten jeugdige testkopers ingezet bij de handhaving, zijn er verschillen in de opleiding en training van de toezichthouders, verschilt de interne aansturing van de toezichthouders, is de afstemming met de politie in alle gemeenten hetzelfde, is er overal een goede en actuele kennis van de hotspots, zijn er verschillen tussen gemeenten wat betreft de selectie van te bezoeken typen verkooppuntenpunten, zijn er verschillen in het bonus-malus beleid van gemeenten tegenover verstrekkers?
2. Het zou ook interessant zijn na te gaan waarom er zulke grote verschillen zijn tussen de typen verkooppunten. Wat is de verklaring van de hoge naleving in de horeca en in sportkantines? Hebben de verstrekkers bij deze typen verkooppunten kort voor het onderzoek een cursus naleving gevolgd of zijn zij op een andere manier geweest op de juiste wijze van het controleren van een ID? Het lijkt er namelijk op dat in het huidige onderzoek de verstrekkers met extra inzet de ID-kaart hebben gecontroleerd! Een andere mogelijkheid kan zijn dat verstrekkers in de (para)commerciële horeca vooraf wisten of begrepen dat er een mysteryshop-onderzoek gehouden zou gaan worden. Wellicht kan alsnog nagegaan worden of het bij bepaalde verstrekkers in bepaalde mate bekend was dat er een nalevingsonderzoek zou worden uitgevoerd.

3. Gemeenten kunnen alcoholverstrekkers bij de vergunningverlening en/of na elke toezichtscontrole nadrukkelijk adviseren te allen tijde bij de verkoop van alcohol aan jongeren direct te vragen naar het ID om de exacte leeftijd vast te kunnen stellen.
4. Gemeenten kunnen in overleg met de alcoholverstrekkers een zo eenduidig mogelijk beleid ontwikkelen met betrekking tot het gebruik van hulpmiddelen ten behoeve van het uitlezen van de leeftijd. Dat kan bijvoorbeeld zijn het gebruik van kassa's waarop de leeftijd van de koper kan worden ingetypt of het gebruik van een ID-swiper. Gemeenten wordt geadviseerd de verstrekkers hiertoe waar mogelijk te faciliteren.
5. Gemeenten kunnen hun toezichthouders adviseren lid te worden van de Nederlandse Vereniging van Drank- en Horecawet Inspecteurs (NVDI). Dat is een beroepsvereniging specifiek voor toezichthouders/inspecteurs Drank- en Horecawet, om zo kennisoverdracht en uitwisseling van ervaringen te organiseren. De NVDI heeft daartoe extra mogelijkheden gekregen in het kader van het Preventieakkoord van VWS.
6. Gemeenten worden geadviseerd bij de handhaving testkopers in te zetten. Enkele grote gemeenten (Eindhoven, Groningen, Rotterdam en Utrecht) en in toenemende mate ook enkele kleinere gemeenten, gebruiken al bij het alcoholtoezicht met succes jonge testkopers. STAP heeft daartoe in samenwerking met de NVDI kortgeleden een [adviesrapport](#) opgesteld.

Gemeenten die testkopers inzetten zijn zeer tevreden over de effectiviteit van deze wijze van werken. Men kan in korte tijd een groot aantal controles uitvoeren, waarbij de testkopers alcohol bestellen en de toezichthouder observeert. Als de wijze waarop testkopers worden ingezet op een zorgvuldige en geprotocolleerde wijze wordt uitgevoerd is er geen sprake van ontoelaatbaar uitlokken. Jurisprudentie heeft aangetoond dat deze wijze van werken juridisch aanvaardbaar is, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Daar waar testkopers goed worden ingezet

verdwijnt de aanvankelijke weerstand tegen deze methode en neemt de naleving van de leeftijdsgrens door alcoholverstrekkers toe.

7. Het verdient aanbeveling de nalevingscijfers tweejaarlijks te blijven onderzoeken om na te gaan of beleidsmaatregelen met betrekking tot preventie en handhaving effect hebben. Het periodiek onderzoeken van de nalevingscijfers kan worden gebruikt voor de evaluatie van het regionale alcoholbeleid. Hoe beter de naleving, des te minder gemakkelijk alcohol verkrijgbaar is en hiermee kan alcoholgebruik onder jongeren worden teruggedrongen.